

En givande resa

Den som gör en resa har alltid något att berätta, säger man. Alla har gjort en resa antingen inåt eller utåt. För det mesta handlar det kanske om båda-dera. Vi har inte enbart njutit av ögon- och öronfröjd utan det inre hos oss har påverkats i form av minnen som vi gärna återkommer till eller på något sätt bearbetar för vidare transport i livet.

Min resa handlar om kontakten med ett för mig tidigare ej besökt land och där mina kunskaper var ganska rudimentära. Det handlar om Lettland.

Men inte ett turistbesök. Nej, detta var annorlunda.

Jag blev för ungefär ett år sedan tillfrågad om jag ville undervisa i svenska i Lettland. Utan att tänka svarade jag ja.

Reste till Riga

Således reste jag till Riga. Tidigare hade jag besökt några öststatsländer både före 1990 och efter 1990, men då hade jag rest som turist. Nu skulle jag undervisa där. Jag hade ingen att fråga hur jag skulle göra. Jag hade en lärobok som Svenska Institutet givet ut, men jag hade ingen annan att diskutera med hur jag skulle lägga upp min undervisning. Visst det finns lärar-

handledning men den normala situationen är dock att man som lärare har kolleger att diskutera med och arbeta ihop med. Visst jag har lång lärar- erfarenhet men jag har bara undervisat i svenska skolor i Sverige. Detta var något helt annat.

Min uppgift var att undervisa lettiska handikappade kvinnor i första hand. Kvinnor som tidigare stått i arbetslivet, men som av en eller annan anledning drabbats av en sjukdom som hindrade dem från att fortsätta med sitt arbete. Flera av dem med hög inlärningskapacitet, vetgiriga, tacksamma för allt de fick ta del av. Dessa kvinnor hade varit med om att starta föreningen Aspazija, en förening för handikappade kvinnor med förgreningar i hela Lettland. Flera av dem kom som representanter för sina handikappföreningar, som i sin tur startat kontakter med motsvarande svenska föreningar.

Det handlade således om att undervisa dem i svenska språket och i svenskt samhällsliv för att samarbetet med Sverige skulle underlättas och de personliga kontakterna förenklas.

För en garvad lärare var denna situation optimal. Jag skulle få tala till

öppna öron och sinnen. En absolut perfekt situation.

Intensiv utbildning

Jag möttes av en samling kvinnor i Aspazija-lokalen. Fyra till fem timmar varje dag under en vecka åt gången (7-dagars vecka). En tepaus unnade vi oss, alltid med små urlettiska specialiteter (vad sägs om hampasmör!). Vi satt i en lokal utan dagsljus, akustiken var undermålig men intresset var överväldigande.

Mellan klockan sex och nio på kvällen kom ytterligare ett antal heltidsarbetande kvinnor som var engagerade i Aspazija och läste svenska varje kväll från måndag till lördag.

Tidigare universitetsstudier har dessa kvinnor bedrivit på lettiska och ryska. För högre universitetstudier var man fram till 1990 hänvisad till sovjetiska universitet. Detta innebär att dessa kvinnors kunskaper i engelska inte befinner sig på den nivå som vi är vana vid i Västeuropa. Många behärskade tyska bättre. Riga har fortfarande gymnasium där eleverna kan läsa tyska i åtta år. (Jag var vid ett tillfälle och höll föredrag om Sverige på tyska)

Jag har alltså i stort undervisat svenska på svenska mer eller mindre hela tiden och detta synnerligen intensivt. Under vår tepaus har vi talat svenska, först enstaka ord; substantiv, verb i infinitiv. Så småningom fick substantiven och verben kläder. De böjdes och vreds. Huvudsatserna blev längre, de byggdes så småningom ut med bisatser. Språket fick färg. Frågorna haglade, situationerna blev många gånger så intensiva att vi alla vred oss av skratt. För hur beskriver man företeelser som inte finns i en kultur. Varför heter falukorv falukorv och varför finns det prinskorv men inte kungskorv och drottningkorv och varför har svenskan så många olika stavningar för uttalet j och alla dessa sj-ljud! Kommentarer som: när jag kommer till Sverige skall jag undvika alla sjuor för de går inte att uttala och vart har det lilla h:et tagit vägen i t.ex. Hallsberg. (h uttalas inte på samma sätt i lettiskan)

Jag har således varit i Riga en vecka i taget varje månad under det senaste läsåret och tiden emellan har använts till distansläsning med mig. Var och varannan dag har någon eller några mejlat till mig på svenska och jag har rättat och förklarat.

Var är då mina kvinnor idag kunskapsmässigt?

Jo, nu klarar de att följa med innehållet vid kongresser och seminarier som hålls på svenska i Sverige. De kan ta sig igenom broschyrer på svenska, naturligtvis med hjälp av lexikon, men ändå. Nyligen fick jag ett brev från en av dem. Hon hade varit på en kongress som astmaförbundet höll utanför Stockholm och hon hade hållit ett tal på svenska med bifall. Dessa hälsningar och brev som droppar in till mig hela tiden gläder mig så oerhört att jag blir rörd.

Jag har inte bara undervisat dem utan blivit en del i en gemenskap som förmodligen gett mig lika mycket som de fått av mig. Jag har fått ta del av deras livsöden. Öden som många gånger skiljer sig så totalt från vad vi är vana vid att höra. De flesta av dem har antingen förlorat någon nära anhörig i samband med Stalins utrensningar efter andra världskriget eller är de födda i Sibirien och berättar om livet där och hur det var när de kom till Lettland med två tomma händer tillsammans med en eller två föräldrar.

Vi vill naturligtvis fortsätta vår verksamhet. Men vi är helt och hållet hänvisade till sponsorer och stipendier. Själv gör jag det här utan eget vinstintresse, men mina förflyttningar kostar en del, inte mycket, men dock.

För närvarande är våra resurser tömda och vi vet inte riktigt hur vi skall gå vidare. Vi är inte knutna till någon skola, varken gymnasium eller universitet, alltså kan vi inte räkna med bidrag från Svenska Institutet. Trots att EU proklamerat år 2001 till språkåret, har vi ej lyckats väcka något intresse för vår verksamhet, trots att hela vår verksamhet går ut på att närma Lettland till Norden. Vi känner oss utslängda på en öde ö. Hela vår fortsatta verksamhet hänger i luften. Det är synd, för även den bästa planta behöver vattnas någon gång för att må bra.

Ingrid Sörbring